

הלכות שכנים

ענין אלו ההלכות לידע דין חלוק הקרקעות בין השתפין, והרחקת נזק כל אחד מהם משכנו ומבעל המצר שלו, ודין בעל המצר. ובאור כל הדינין האלו בפרקים אלו.

הלכות שכנים פרק א

א. אחד הקונה מחברו חצי שדהו, או שנים שקנו מאחד שדה, או שירשו, או שנתנה להן במתנה, או שהחזיקו בה מן ההפקר או נכסי גר: כללו שלדבר כל שיש ביניהם שתפות בקרקע, ובקש אחד מן השתפין לחלק ולטל חלקו לבדו אם יש באותה קרקע דין חלקה, כופה את שאר השתפין וחולקין עמו; ואם אין בה דין חלקה, אין אחד מהן יכול לכף את חברו לחלק. וכן הדין במטלטלין.

ב. במה דברים אמורים, בשאין אחד מהן מכיר את חלקו במקום שהן שתפין בו, אלא יד כלן משתמשת בכל המקום; אבל אם היה כל אחד מהן מכיר חלקו אף על פי שאין בה דין חלקה, כופה כל אחד מהן את חברו להבדיל בין חלקו וחלק חברו.

ג. אחד מן השתפין שאמר לחברו במקום שאין בו דין חלקה, או בדבר שאי אפשר שיחלק כגון שפחה או כלי, מכר לי חלקך בכך וכך, או קנה ממני חלקי בשער הזה הדין עמו, וכופין את הנתבע למכר לחברו או לקנות ממנו.

ד. אבל אם אין התובע רוצה לקנות, או לא ימצא במה יקנה אינו יכול לכף את חברו לקנות ממנו, אפלו בשער הזול: שהרי חברו יכול לומר לו אין רצוני שאקנה, אלא שאמכר.

ה. לפיכך שני אחין, אחד עני ואחד עשיר, שהניח להם אביהם מרחץ או בית הבד אם עשאן האב לשכר, השכר לאמצע כל זמן שירצו לעמד בשתפות; עשאן האב לעצמו אינו יכול לכף אחיו לשכר אותם, אלא משתמשין בהם כדרך שהשתמש אביהם. והרי העשיר אומר לעני קח לך זיתים, ובוא ועשה אותם בבית הבד, קנה לך עבדים, ויבואו וירחצו במרחץ. ואין העני כופה את העשיר לקנות חלקו; אלא אם כן אמר לו קנה ממני או מכר לי, והריני לוה וקונה, או מוכר לאחרים וקונה הדין עמו.

ו. אמר כל אחד מהן איני קונה, אלא הריני מוכר חלקי מוכרין אותה לאחרים. אמר כל אחד מהם איני מוכר, אלא כל אחד מהן רוצה שיקנה חלק חברו, או שאין אחד מהן רוצה לא לקנות חלק חברו ולא למכר חלקו אלא ישארו שתפין בגוף היאך הן עושין: אם היה המקום עשוי לשכר שוכרין אותו, וחולקין שכרו. ואם אינו עשוי לשכר אם חצר היא, שוכנין בה שנה שנה, שאי אפשר שישכנו שניהם כאחד, מפני הזק ראייה שהרי אין בה דין חלקה; ואין אדם עשוי לטרח כל שלושים יום לפנות מחצר לחצר, אלא משנה לשנה.

ז. ואם מרחץ היא, נכנסין לה שניהם תמיד בכל יום. וכן כל דבר שראוי להשתמש בו תמיד, ואינו עשוי לשכר, כגון מרחץ

או שפחה או ספר תורה אינו יכול לומר לו אתה יום ואני יום, שהרי אומר לו בכל יום אני רוצה להשתמש בזה.

ח. אחד השוכר מחברו מקצת חצר, או שדה שאין בה דין חלקה, או שנים ששכרו מקום אחד בשתפות כל אחד מהן יש לו לכף את חברו ולומר לו, או שכר ממני חלקי או השכר לי חלקך; ואם יש בה דין חלקה, חולקין.

ט. איזה הוא דין חלקה, כל שאלו יחלק לפי השתפין יגיע לפחות שבהם חלק ששם הכל קרוי עליו; אבל אם אין שם הכל נקרא על החלק, אין בה דין חלקה.

י. פיצד: כל חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות, אינה קרויה חצר; וכל שדה שאין בה כדי זריעת תשעת קבין, אינה קרויה שדה; וכל גנה שאין בה כדי זריעת חצי קב, אינה קרויה גנה; וכל פרדס שאין בו כדי זריעת שלשת קבין, אינו קרוי פרדס.

יא. לפיכך אין חולקין את החצר, עד שיהיה בה ארבע אמות לכל אחד ואחד מן השתפין; ולא את השדה, עד שיהיה בה בית תשעת קבין לכל אחד ואחד; ולא את הגנה, עד שיהיה בה בית חצי קב לכל אחד ואחד; ולא את הפרדס, עד שיהיה בו בית שלשת קבין לכל אחד ואחד.

יב. במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכיוצא בה. אבל בבבל וכיוצא בה, אין חולקין את השדה, עד שיהיה בה כדי חרישת יום לזה וחרישת יום לזה; ולא את הפרדס, עד שיהיה בו ששה ושלולים אילנות לזה וששה ושלולים אילנות לזה כדי עבודת אדם אחד ביום אחד; ושדה שמשקין אותה בדלי, עד שיהיה בה כדי שימלא הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה.

יג. אין חולקין את הטרקלין, ולא את המורן, ולא את השוכך, ולא את בית הבד, ולא את המרחץ, ולא את הטלית, עד שיהיה בכל חלק מהן כדי לזה וכדי לזה. אם מרחץ חלקו, עד שיהיה בכל חלק כדי מרחץ; ואם שוכך, עד שיהיה כל חלק שוכך בפני עצמו; וכן בטלית ובשאר כל הדברים.

יד. אין בהן כדי לזה וכדי לזה, מעלין אותו בדמים, ויש לו לומר לחברו, או מכר לי או קנה ממני. אמר אחד מהן חלק זה אף על פי שאין החלקין שווים, ואני אטל את הפחות, וטל אתה את היתר אין שומעין לו, שהרי אומר לו אין רצוני לקח מתנה, אלא הואיל ואין בה דין חלקה בשווה, הרי אנו מעלין אותה בדמים.

הלכות שכנים פרק ב

א. חצרות הפפרים, שכל אחד ואחד בונה לו בית ונמצאת החצר שבין הבתים משתפת לכל בני הבתים הרי יש לכל פתח ופתח ארבע אמות לפניו, ברחב כל הפתח. והנשאר מן החצר אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות לכל שתף ושתף, חולקין אותה; ואם לאו, אין חולקין אותה, שכל חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות, אינה קרויה חצר כמו שבארנו.

ב. כיצד: היו שני שתפין, לזה שני בתים ולזה בית אחד זה שיש לו שני בתים, מודדין לו מן החצר ארבע אמות לכל בית ובית על רחב הפתח, אפלו היה עשר אמות; וזה שיש לו בית אחד, נותנין לו ארבע אמות ברחב פתחו לפני פתחו. והנשאר מן החצר אם יש בו שמונה אמות כדי שיהיה לזה ארבע אמות על ארבע אמות ולזה ארבע אמות על ארבע אמות, חוץ משלפתחים יש בה דין חלקה, וחולקין; פחות מזה, אין בה דין חלקה.

ג. בית שיש לו פתחים רבים מכל רוחותיו, יש לו ארבע אמות לכל רוח; ואם יחד לו פתח, אין לו אלא ארבע אמות כנגד פתחו.

ד. אכסדרה אם אפשר לו להכנס לתוכה במשאו, אין לה ארבע אמות; ואם לאו, יש לה ארבע אמות: שלא אמרו שיש לכל פתח ארבע אמות, אלא כדי לפרק משאו שם.

ה. בית שער או מרפסת, יש להם ארבע אמות; היו חמשה בתים פתוחים למרפסת, והמרפסת פתוחה לחצר אין לה אלא ארבע אמות.

ו. לול שלתרנגולים, אין לו ארבע אמות. בית חציו מקרה וחציו אינו מקרה, בין שקרויו לפנים או כלפי חוץ אין לו ארבע אמות. בית סתום, יש לו ארבע אמות; פרץ את פצימיו, אין לו ארבע אמות.

ז. בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, אין לו ארבע אמות בחצר; אלא אם יש בכל החצר ארבע אמות לזה, וארבע אמות לזה עד פתח הבית הזה חולקין. והזבל שלחצר, מתחלק לפי הפתחים; אבל האכסניה שלמלך, לפי בני אדם.

ח. השתפין שרצו לחלק דבר שאין בו דין חלקה, אף על פי שהן מפסידין את שמו חולקין. ובכתבי הקדש אף על פי שרצו, לא יחלקו. במה דברים אמורים, בכרך אחד; אבל בשתי כריכות אם רצו לחלק, חולקין.

ט. מקום שאין בו דין חלקה, שרצו השתפין לחלקו אף על פי שקנו מידם שרצו, כל אחד מהן יכול לחזור בו: שזה קנין דברים הוא, כמו שבארנו. אבל אם קנו מידם שזה רצה ברוח פלונית, וזה רצה ברוח פלונית אינן יכולים לחזור. וכן אם הלך זה בעצמו והחזיק בחלקו, וזה בעצמו והחזיק בחלקו אף על פי שלא קנו מידם, אין אחד מהם יכול לחזור בחברו.

י. האחין שחלקו, ועשו ביניהם גורל פיון שעלה הגורל לאחד מהן, קנו כלן: בהנחה שנעשת להם ששמעו זה מזה לדבר שהספיקו עליו, גמר כל אחד מהן ומקנה לחברו.

יא. האחין שחלקו, הרי הן פלקוחות זה מזה; ואין להם דרך זה על זה, ולא סלמות זה על זה, ולא חלונות זה על זה, ולא אמת המים זה על זה: שכיון שחלקו, לא נשאר לאחד מהן זכות בחלק חברו.

יב. לפיכך יש לו לומר לאחיו, כשהיתה השדה הזאת פלה לאחד, היתה מעביר בה אמת המים הזאת ממקום למקום; אבל עתה שנעשה זה חלקי, יש לי להסיר אמת המים מעלי. וכן

סוּתֵם הַחֲלוּן הַמְשָׁקִיף עַל חֶלְקוֹ, וּבֹנֶה בְּצַד הַסֵּלֶם, אֵף עַל פִּי
שֶׁהוּא מְבַטֵּל אֶת תְּשׁוּמִישׁוֹ.

יג. וְהוּא הֵדִין בְּשָׁנִים שָׁקְנוּ שָׂדֶה מֵאַחַד, וְחֶלְקוֹ לֹא נִשְׁאַר
לְאַחַד מֵהֶם זְכוּת בְּחֶלֶק חֲבֵרוֹ, וּמִפְסִיק אֶמֶת הַמִּים מִחֶלְקוֹ,
וְסוּתֵם הַחֲלוּנוֹת. אָבֵל שָׁנִים שָׁקְנוּ שָׂדֶה מִשְׁנֵי אַחִים, אוֹ מִשְׁנֵי
אֲנָשִׁים אֵין לְאַחַד מֵהֶם לְהַפְסִיק אֶמֶת הַמִּים, וְלֹא לְשָׁנוֹת דְּבַר
מִן הַנְּזָקִים שֶׁחֲזִיקוּ בָּהֶן הַמוֹכְרִין.

יד. חָצַר הִשְׁתַּפִּין שֵׁישׁ בָּהּ דִּין חֶלְקָהּ, אוֹ שֶׁחֶלְקוֹהָ בְּרִצּוֹנָם אֵף
עַל פִּי שְׂאִין בָּהּ דִּין חֶלְקָהּ יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶן לְכַף אֶת חֲבֵרוֹ
לְבָנוֹת הַכּוֹתֵל בְּאַמְצָע, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה חֲבֵרוֹ בְּשָׁעָה שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ
בְּחֶלְקוֹ: שֶׁהִזָּק רָאִיָּה, הִזָּק הוּא; וְאֵין לוֹ חֲזָקָה בְּחָצֵר, אֲלֹא
אֵף עַל פִּי שֶׁעָמְדוּ כֶּךָ שָׁנִים רַבּוֹת בְּלֹא מַחְצָה, כּוֹפֶהוּ לַעֲשׂוֹת
מַחְצָה בְּכָל עֵת שְׂרִיצָה.

טו. רָחַב מְקוֹם הַכּוֹתֵל, מִשְׁלֹשְׁנֵיהֶם. וְכִמָּה יִהְיֶה רָחְבוֹ, הַכֹּל
כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה, וְאֶפְלוּ נִהְגוּ לַעֲשׂוֹת מַחְצָה בֵּינֵיהֶם בְּקִנִּים
וּבְהוֹצִין, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ אוֹיֵר שֶׁיִּסְתַּכֵּל בּוֹ וְיִרְאֶה אֶת
חֲבֵרוֹ.

טז. כָּמָה גְּבֵהַ הַכּוֹתֵל, אֵין פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת; וְכֵן בְּגִנָּה,
כּוֹפֶהוּ לְהַבְדִּיל גִּנָּתוֹ מִגִּנַּת חֲבֵרוֹ בְּמַחְצָה גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים.
אָבֵל בְּבִקְעָה, אֵין צָרִיךְ לְהַבְדִּיל בְּקַעְתּוֹ מִבְּקַעַת חֲבֵרוֹ אֲלֹא
בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְגָּה.

יז. רָצָה לְהַבְדִּיל בְּקַעְתּוֹ מִבְּקַעַת חֲבֵרוֹ כּוֹנֵס לְתוֹךְ שְׁלוֹ, וּבֹנֶה,
וְעוֹשֶׂה חֲזִית כְּמוֹ אִמָּה בְּסִיד מִבְּחוּץ, כְּדִי לְהוֹדִיעַ שֶׁהַכּוֹתֵל
שְׁלוֹ; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכּוֹתֵל, הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים שְׁלוֹ. וְאִם
עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם בּוֹנִים הַכּוֹתֵל בְּאַמְצָע, וְעוֹשִׂין חֲזִית מִכָּאן
וּמִכָּאן; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכּוֹתֵל, הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים שְׁלֹשְׁנֵיהֶן.

יח. הַמוֹכֵר גִּנָּה לְחֲבֵרוֹ סֵתָם, וְהִיתָה מְעַרְבֶת עִם גִּנּוֹת אַחֵרוֹת
כּוֹפִין אֶת הַלּוֹקַח לְבָנוֹת אֶת הַכּוֹתֵל בֵּינֵיהֶם, וְאֶפְלוּ בְּמָקוֹם
שֶׁנִּהְגָּה שֶׁלֹּא לִגְדֹר בְּגִנּוֹת. אָבֵל אִם מָכַר בְּקַעָה סֵתָם אֵין מְחִיבִים
אוֹתוֹ לִגְדֹר, אֲלֹא בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְגָּה.

יט. מְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה לְבָנוֹת הַכּוֹתֵלִים הַמְּבַדִּילִין בְּחִצְרוֹת אוֹ בְּגִנּוֹת
בְּאֲבָנִים שְׂאִינָן גְּזִית, זֶה נוֹתֵן שְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים וְזֶה נוֹתֵן שְׁלוֹשָׁה
טַפָּחִים; בְּגְזִית, זֶה נוֹתֵן טַפָּחִים וּמַחְצָה וְזֶה נוֹתֵן טַפָּחִים
וּמַחְצָה; בְּכַפִּיסִין, זֶה נוֹתֵן טַפָּחִים וְזֶה נוֹתֵן טַפָּחִים; בְּלִבְנִים,
זֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחְצָה וְזֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחְצָה. וְכָל הַשְּׁעוּרִין
הָאֵלּוּ, עֲבִי הַכּוֹתֵל עִם הַסִּיד.

כ. וְהוֹאִיל וּמְקוֹם הַכּוֹתֵל מִשְׁלֹשְׁנֵיהֶם אִם נָפַל הַכּוֹתֵל, הָרִי
הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים שְׁלֹשְׁנֵיהֶם. וְאֶפְלוּ נָפַל לְרִשּׁוֹת אֶחָד מֵהֶן,
אוֹ שִׁפְנָה אֶחָד מֵהֶן אֶת כָּל הָאֲבָנִים לְרִשּׁוֹתוֹ, וְטָעַן שֶׁמָּכַר לוֹ
חֲבֵרוֹ חֶלְקוֹ, אוֹ נָתַנוּ לוֹ בְּמִתְנָה אֵינוֹ נֶאֱמָן; אֲלֹא הָרִי הֵן בְּרִשּׁוֹת
שְׁנֵיהֶם, עַד שֶׁיָּבִיא רָאִיָּה.

הַלְבוֹת שְׁבָנִים פֶּרֶק ג

א. כּוֹתֵל חָצֵר הַמְּבַדִּיל בֵּין שְׁנֵי שְׁתַּפִּין שֶׁנָּפַל יֵשׁ לְכָל אֶחָד

משניהם לכף את חברו לבנותו עד גבה ארבע אמות, כדי שלא יראו זה את זה; אבל יתר על ארבע אמות, אין מחיבין אותו.

ב. רצה האחד והגביה הכותל יתר על ארבע אמות אם בא חברו ובנה כותל אחר גבוה כנגד הכותל שביניהן, מחיבין אותו לתן חלקו בגובה שפנגד כותלו.

ג. כיצד: בנה האחד כותל שביניהן, והגביהו עשר אמות, ובא חברו ובנה כותל אחד כנגדו או בצדו לעשות לו בית, והגביה הכותל האחר שש אמות מחיבין אותו לתן חלקו בשתי האמות שהוסיף על הארבע: שהרי נראה ממעשיו שהוא רוצה בהן.

ד. וכן אם חקק בראש הכותל שביניהן מקום להניח בו הקורות, או שבנה עליו קורה גדולה שהקורות נשענין עליה מחיבין אותו לתן חלקו בשש האמות כלן שהוסיף חברו על הארבע, אף על פי שלא בנה כנגד כל הכותל: שהרי גלה דעתו שהוא רוצה בכל הגבה הזה.

ה. אחד מן השתפין שבנה הכותל המבדיל בינו ובין חברו עד ארבע אמות, ותבע חברו לתן חלקו בהוצאה, ואמר נתתי חלקי הרי זה בחזקת שנתן, ונשבע הסת שנתן ונפטר: עד שיביא התובע ראיה שלא נתן.

ו. אבל אם בא לתבע אותו לתן חלקו בהוצאת שאר הגבה שהוסיף על ארבע אמות, מפני שסמך לו או כנגדו, ואמר נתתי אינו נאמן, אלא חברו נשבע בנקיטת חפץ שלא נתן לו, ונוטל ממנו, כדין כל הנשבעין ונוטלין: עד שיביא ראיה זה שנתן לו.

ז. מי שהיתה לו חרבה בין חרבות חברו, ועמד חברו וגדר רוח ראשונה ושניה ושלישית, עד שנמצאת חרבה זו מקפת גדר משלוש רוחותיה אין מחיבין אותו לתן מן ההוצאה כלום, שהרי לא הועיל לו והרי חרבתו פתוחה לרשות הרבים כשהיתה.

ח. לפיכך אם גדר לו רוח רביעית, עד שנמצאת חרבתו מקפת גדר מגלגלין עליו את הכל, ונותן חצי ההוצאה שהוציא זה בארבע הרוחות עד ארבע אמות: ובלבד, שיהיה מקום הכותל שלשניהם. אבל אם היה הכותל שלזה שבנה, ובחלקו בנה יראה לי שאין מגלגלין עליו אלא דבר מועט כמו שיראו הדיינים, שהרי אינו יכול להשתמש בכותלים.

ט. וכן אם הנקף עצמו, הוא שגדר רוח רביעית הרי גלה דעתו; ונותן חצי ההוצאה שלשלוש רוחות, אם היו הכותלים שלשניהם. וכן כל כיוצא בזה.

י. שני בתים זה בצד זה, והיו גגיהן עשויין לדירה, אפלו היו בשני צדי רשות הרבים זה עושה מעקה לחצי גגו שהוא דר בו, וזה עושה מעקה לחצי גגו שהוא דר בו: זה שלא כנגד זה ומעדיף, כדי שלא יראו זה את זה. ואף על פי שבני רשות הרבים רואין אותן, יכול כל אחד מהן לומר לחברו, אלו אין רואין אותי אלא ביום בעת שאעמד על גגי, ואתה רואה אותי תמיד.

יא. גג הסמוך לחצר חברו, עושה לו מעקה גבוה ארבע אמות. אבל בין גג לגג משאר הגגין, אינו זקוק לארבע אמות, שאין בני אדם דרין בגגות, לפיכך אין בגגות הזק ראיה; אבל צריך

לַעֲשׂוֹת מַחֲצָה בֵּין שְׁנֵי הַגִּגִּין גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים, כְּדִי שְׂתִתַּפֵּס
אוֹתוֹ כְּגֹנֵב אִם נִכְנָס לְרֵשׁוֹתוֹ.

יב. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, לֹא יֹאמֶר הָעֲלִיּוֹן הָרִינִי בּוֹנָה
מִכְּנִגְדִּי וְעוֹלָה; אֲלֹא בּוֹנִים שְׁנֵיהֶם מְלֻמָּטָה וְעוֹלָה, וּבּוֹנָה
הָעֲלִיּוֹן לְבָדוֹ מִכְּנִגְדּוֹ וּלְמַעַלָּה. וְאִם הִיתָה חֲצֵרוֹ לְמַעַלָּה מִגְּגוֹ
שֶׁלֹּחֲבָרוֹ, אֵין הָעֲלִיּוֹן זָקוּק לַתַּחְתּוֹן כָּלָל.

יג. מִי שֶׁהִיא כּוֹתֵלוֹ סָמוּךְ לַגִּנַּת חֲבָרוֹ, וְנָפַל כּוֹפִין אוֹתוֹ לַפְּנוֹת
אֲבָנָיו. אָמַר לוֹ הַגִּיעֵנִי, וְהָרִי הֵן שֶׁלְךָ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִם
רָצָה בָּהֶן בַּעַל הַגִּנָּה, וְאָמַר לוֹ הֵין אִם פָּנָה אוֹתָם קָנָה, וְאִינוּ
יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ; וְאָפְלוֹ אָמַר לוֹ הֵא לָךְ יִצִּיאֹתֶיךָ, וְאֶטֶל אֲבָנֵי
אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲבָל אִם לֹא פָנָה לֹא קָנָה, שְׁלֹא אָמַר לוֹ אֲלֹא
לְדַחֲתוֹ.

יד. חֲמֵשׁ גִּנוֹת הַמִּסְפָּקוֹת מֵיָם מִמַּעֲיָן אֶחָד, וְנִתְקַלְקַל הַמַּעֲיָן
כָּלֵן מִתְקַנּוֹת עִם הָעֲלִיּוֹנָה. נִמְצְאָה הַתַּחְתּוֹנָה מִתְקַנָּה עִם כָּלֵן,
וּמִתְקַנָּה לַעֲצָמָה; וְהִרְאֵשׁוֹנָה אֵינָה מִתְקַנָּה עִם הַשְּׁנִיָּה, וְלֹא
מִשְּׁנִיָּה וּלְמַטָּה.

טו. וְכֵן חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת שְׁשׁוּפְכוֹת מֵיָם לְבִיב אֶחָד, וְנִתְקַלְקַל הַבִּיב
כָּלֵן מִתְקַנּוֹת עִם הַתַּחְתּוֹנָה. נִמְצְאָה הָעֲלִיּוֹנָה מִתְקַנָּה עִם כָּלֵן,
וּמִתְקַנָּה לַעֲצָמָה; וְהַתַּחְתּוֹנָה אֵינָה מִתְקַנָּה עִם הַשְּׁנִיָּה לָהּ, וְלֹא
מִשְּׁנִיָּה וּלְמַעַלָּה.

טז. בְּנֵי הַנֶּהָר מִשְׁקִין עַל הַסֶּדֶר: רָצָה אֶחָד מֵהֶן לִסְכּוֹר כְּדִי
שְׂיַחְזִיר לוֹ הַמַּיִם וַיִּשְׁקָה תַּחְלָה, וְאַחֵר כֶּךָ יִפְתַּח, וְאַחֵר רוּצָה
לְהִשְׁקוֹת תַּחְלָה כָּל הַמִּתְגַּבֵּר זָכָה. וּבּוֹר הַקְּרוֹב לְאַמָּה מִתְמַלֵּא
רִאשׁוֹן, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.